
Recenzovaný článek

Palestina v bludném kruhu nenávisti, válek a terorismu (1948–2023)

Palestine in a Vicious Circle of Violence, Wars and Terror (1948–2023)

Jan Eichler

Abstrakt: Tato stať se zabývá jednou z nejvýbušnějších oblastí dnešního světa, kterou je Blízký a Střední východ (BSV) a zejména pak území historické Palestiny, kde už dlouhou dobu probíhá izraelsko – palestinský konflikt (IPK). Stať pojednává především o historických a vojenských souvislostech a je napsána jako tzv. historical explanatory text. Zaměřuje se na nejvýznamnější historické události a vysvětluje způsoby fungování a důsledky procesů, které se tam dlouhodobě odehrávají.

Abstract: This article deals with one of the most explosive areas of the world today, which is the Near and Middle East (NMEA) and especially the territory of historical Palestine, where the Israeli-Palestinian conflict (IPC) has been going on for a long time. The text deals primarily with historical and military factors and is written as a historical explanatory analysis. It focuses on the most significant historical events and explains the ways of functioning and the consequences of the processes that have been taking place there for a long time.

Klíčová slova: Diplomacie; milieu shaping; Palestina; terorismus; války.

Keywords: Diplomacy; Milieu Shaping; Palestina; Terror; Wars.

ÚVOD

Teoretická východiska

Teoretickou inspirací je hlavně dílo Arnolda Wolferse,¹ který se důkladně zabýval otázkou, jak státy prosazují své zahraničněpolitické cíle. On tomu říkal „milieu goals.“ Nejprve své cíle jasně formulují, pak je prosazují, a tím více či méně úspěšně formují vnější prostředí, takže dělají cílevědomé milieu shaping. Tento mechanismus se dnes velice intenzivně projevuje právě v historické Palestině. Při jeho zkoumání tento text pracuje se třemi vlastními koncepty, kterými jsou jimi milieu shaping by diplomacy (MSD), milieu shaping by terror (MST) a milieu shaping by wars (MSW). Následující stránky vyhodnocují vzájemnou dynamiku těchto tří konceptů za dobu 75 let, která nás dělí od vyhlášení Státu Izrael (SI) v roce 1948. – Představují hlavní mezníky na poli diplomacie, vojenství i teroristických útoků a jejich vzájemné prolínání.

Výzkumné otázky

Velkou inspirací tohoto textu je přední britský historik Edward Carr,² a to ve dvou hlavních směrech. Především zdůrazňoval, že historik si nesmí hrát na soudce, a tak ani tato stať nebude nikoho soudit za to, co se stalo. A za druhé, Carr vždy nabádal, že je důležité soustředit se na hlavní příčiny (HP – rational causes), které mohou být zobecňovány. Tím se odlišují od náhodných příčin (historical accidents), které nemohou být zobecňovány.

Na hledání hlavních příčin jsou zaměřeny následující výzkumné otázky:

- 1) Proč jsou vztahy mezi Státem Izrael (SI) a Palestinci od roku 1948 do současnosti tak silně prostoupeny vzájemnou nenávistí a opakujícími se válkami a teroristickými útoky?
- 2) Které události jsou hlavními milníky tohoto vývoje?
- 3) Proč je válka, která propukla dne 7. 10. 2023, tak krutá?

Všechny výzkumné otázky jsou formulovány jako tzv. pozitivní otázky.³ Vedou nás k pochopení, proč se vztahy mezi Státem Izrael (SI) a Palestinci neustále pohybují v bludném kruhu násilí. Tento text připomíná nejdůležitější války, které v této oblasti proběhly od roku 1948 až do současnosti. Stejně tak hodnotí i nejvýznamnější teroristické útoky. Je tedy postaven na některých pilířích kvantitativního výzkumu. Ale všechny tyto události hodnotí z pohledu jejich dopadů na charakter MBV v této výbušné část světa, a tím naplňuje charakter kvalitativního výzkumu.

Text je psán v oboru společenských věd (humanities), které na rozdíl od věd přírodních (štěpení atomu, teorie relativity) nebo lékařských (např. nové metody léčby rakoviny) mají skromnější cíle a přínosy.⁴ Text je napsán jako podrobné vyprávění příběhu

¹ Wolfers, Arnold: *Discord and Collaboration: Essays on International Politics*. Baltimore: The Johns Hopkins Press, 1966.

² E. H. Carr: *What is History?*, 1961, revised edition edited by R.W. Davies, Harmondsworth: Penguin, 1986. Česky jako *Co je historie?*, Praha, Svoboda 1967.

³ Malici, Akan; Elizabeth Smith: *Political science research in practice*, New York: Routledge, 2013.

⁴ Eco, Umberto: Cambridge, Massachusetts; London, England: The MIT Press, [2015], s. 2.

v chronologické formě, jehož hlavním cílem je osvětlit, jak se zkoumaná událost odehrála.⁵ Tento způsob psaní je také nazýván analytické vyprávění (analytic narrative – AN) o vývoji a příčinných souvislostech zvoleného případu⁶. Narativní výklad „nepostupuje od klasifikace k obecnému zákonu, nýbrž od klasifikace k výkladu odlišnosti“⁷ a dokazuje, že to, co se stalo, se vzhledem k daným důvodům a okolnostem stát muselo.⁸ Text je psán jako „historical explanatory.“⁹ Jeho cílem je vysvětlit hlavní příčiny historického vývoje, způsoby fungování a důsledky historických událostí a procesů, ke kterým došlo ve vztazích mezi hlavními aktéry mezi lety 1948–2023.

1 STAROZÁKONNÍ NARATIV A JEHO HISTORICKÝ VÝZNAM

Drtivá většina Izraelců se odvolává na Starý zákon (SZ), v jehož mnoha knihách je sofistikovaně artikulován mýtus národa Izraele jakožto národa vyvoleného. Samozřejmě, že v rozsahu několika stránek není možné ani zdaleka vysvětlit celý Starý zákon, ale na druhé straně nelze nepředstavit jeho hlavní myšlenky a úlohu, jakou hrají v rámci IPK. Tento rozsáhlý a sofistikovaný narativ se mezi Izraelci přenáší již přes dva tisíce let z generaci na generaci. Pilířovou osobností je Mojžíš, který (přibližně v 5. století př. n.l.) vystoupil na horu Sinaj, aby se odtud vrátil s deskami, na nichž vytesáno tzv. Desatero božích příkázání. Osm z nich je zákazových, dvě jsou příkazová (Exodus, 2. kniha Mojžíšova).

Hlavní poselství Starého zákona zní, že Hospodin je nejmocnější ze všech bohů, což má dva hlavní rozměry. Především, muslimové to označují za základ židovského povýšenectví a nadřazenosti židů a jejich prezírávého přístupu k jiným náboženstvím a rasám. A za druhé, Hospodin od židů jakožto svého vyvoleného národa vyžaduje naprostou oddanost a krutě trestá kompromisy s jinými náboženstvími. Proto také vždy na Izraelce sesílal nemilosrdné tresty, když se modlili k bohům svých konkubín jiného vyznání.

2 GEOPOLITIKA – DIASPORY A ANTISEMITISMUS

Zlomová událost nastala v roce 638 n.l., kdy se Palestina, malé území o rozloze 15 000 km² mezi řekou Jordán a Středozemním mořem na staletí dostává do područí Arabů. Židé, kteří tam zůstali, se dostali do podřadného, nedůstojného postavení. Ale velká většina jich odešla do světa, nastal jejich exodus a rozptýlení do diaspor, kde po celé generace žili v ghettech, tedy v uzavřených oblastech s velmi špatnými životními podmínkami.

⁵ Kořan, Michal: Člověk, poznání a mezinárodní politika: pragmatismus a vědecký realismus jako filozofie vědy v mezinárodních vztazích. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2008

⁶ Gerring, J.: Case study research: principles and practices. Cambridge: Cambridge University, 2007

⁷ Ricoeur, Čas a vyprávění. Praha OIKOYMENH, 2000, s. 181

⁸ Ochrana, František: Metodologie vědy. Praha: Karolinum, 2009, s. 113

⁹ Van Evera, S. (1997): *Guide to Methods for Students of Political Science*. Ithaca: Cornell University.

Největší diaspory se postupně vytvořily v následující zemích: Španělsko, Francie, Polsko, Rusko, Ukrajina, Německo, Rakousko, později pak i USA.

Židé v diasporách byli nuceni se o sebe postarat sami, a tak se zdokonalovali v jazycích, v ekonomii a v byznysu, ale stejně tak i v lékařství. Život je učil vyznat se v politice zemí, do kterých přicházeli a rovněž v lobbingu. Přední americký neorealista Mearsheimer, sám židovského původu, spolu se Stephenem Waltem dokázali, že nejvlivnější lobbystickou organizací dnešního světa je Americko-izraelský výbor pro veřejné záležitosti (American Israel Public Affairs Committee, AIPAC), který v Bílém domě a v Kongresu Spojených států amerických lobbjuje za silnou americkou podporu Státu Izrael.¹⁰

Tváří v tvář trvalým vnějším hrozbám a výpadům sousedních zemí se židé trvale zdokonalovali ve vedení asymetrických válek proti velké přesile. Nezákladnější definice zní, že je to válka slabšího proti silnějšímu, ve které ten silnější není schopný slabšího přinutit k čelnímu souboji, jehož výsledek by byl dopředu daný.¹¹ Tato činnost vyžadovala pružné myšlení, schopnost překvapit silnějšího protivníka, vyhnout se přímým střetům a rychle manévrovat. Právě vojenství je velice často zmiňováno již ve SZ, což je vlastně soubor textů o nekončícím sledu krutých válek mezi Izraelci a jejich dědičnými nepřáteli, především pak Filištiny. Podrobně připomíná celou řadu židovských mistrů asymetrických válek, jimiž byli zejména Jozua, Gedeon, Saul, David.

Jeruzalém a jeho mezinárodní význam

Zásadní a nanejvýš symbolický význam má ve starozákonním vojenském narativu město Jeruzalém, které za místo svého vzniku označují hned tři silná monoteistická náboženství: judaismus, křesťanství a islám. Starozákonní narativ „svatého města“ má tři rozdílné interpretace. První z nich je 2. Samuelova kniha, jež uvádí, že toto město vybudoval král David jako hlavní město národa s mezinárodním vlivem. Je to politické i náboženské hlavní město starověkého Izraele, kde byl i Chrám, dům Hospodinův, postavený proti „bráně nebeské.“¹² Ale na město Jeruzalém si činí nárok také muslimové. Ti tvrdí, že jejich proroka Muhammada jednou v noci probudil anděl Gabriel a přenesl ho k okřídlenému zvířeti podobnému koni. Na to pak Muhammad nasedl a odletěl na Chrámovou horu v Jeruzalémě. To byla tzv. Noční cesta a po ní následovalo Nanebevstoupení.

A za třetí jsou zde názory tzv. Kodaňské školy, která sdružuje tzv. biblické minimalisty.¹³ Ti tvrdí, že Bibli nelze považovat za spolehlivý důkaz toho, co se stalo ve starověké Palestině a že „Izrael“ sám o sobě je problematickým předmětem historického studia.¹⁴ Studium SZ považují za důležité především pro pochopení tzv. perské doby (550 př. n.l. až

¹⁰ Mearsheimer, John J.; Walt, Stephen (2007). *The Israel Lobby and U.S. Foreign Policy*. New York: Farrar, Straus and Giroux.

¹¹ Russell, James A. (2004). „Asymmetrical Warfare: Today's Challenge to U.S. Military Power“. *Naval War College Review*. 57 (19).

¹² Gold, Dore: *Boj o Jeruzalém: radikální islám, Západ a budoucnost Svatého města*. Praha: Garamond, 2014, s. 44.

¹³ Brettler, Marc: *The Copenhagen School: The Historiographical Issues* (Cambridge University Press: 2005).

¹⁴ Moore, Megan Bishop; Kelle, Brad E. (2011). *Biblical History and Israel's Past*. Eerdmans. ISBN 9780802862600.

651 n.l.). A ti nejkritičtější dokonce tvrdí, že SZ je na výsost ideologický konstrukt vytvořený starověkými učenici židovské tradice, aby legitimizovali vlastní náboženskou komunitu a její nábožensko-politické nároky na půdu a na náboženskou výlučnost.¹⁵

Antisemitismus jako dlouhodobý jev

Židé se po celé své dějiny musejí vyrovnávat se silnou nenávistí, které se říká antisemitismus a která se pravidelně v různých vlnách vrací.¹⁶ Kolébkou antisemitismu se stal helénistický Egypt ve třetím století př. n.l. Ten židy označoval za úskočný národ, který je třeba zcela vyhladit. Silný antisemitismus hlásali také všichni autoři tzv. Nového zákona (NZ). Židy označovali za plemeno zmijí, vyčítali jim především to, že nechali zavraždit Božího syna, a tak jim dali urážlivý přídomek Kristovi vrazi.¹⁷ Mnozí z nich dokonce útočili i na Ježíšovu matku.

V období křesťanského středověku se na židy nahlíželo ambivalentně. Na jedné straně byl obdiv k židovské moudrosti, která byla křesťanům nedostupná, ale na druhé straně panoval strach z Židů¹⁸ a šířila se nenávist vůči nim.¹⁹ Hojně se šířil mýtus o rituálních židovských vraždách, židé byli obviňováni, že šířili morové epidemie a velmi často byli upalováni, což mělo i finanční dimenze: co jim byl kdo dlužen, to se jejich upálením rušilo. Velice krutý byl i novověk. Martin Luther je ve svém pamfletu nazvaném O Židech a jejich lžích (1543) označil za stvoření, která jsou posedlá ďáblem, zahořklá a jedovatá a označil je za nepřátele křesťanů. Nejvíce je pranýřoval za jejich lichvářství a povýšenectví.²⁰ Mnohé jeho výtky byly tak nenávistné, že je o 400 let později převzali němečtí nacisté.²¹

Pogromy

Výraz pogrom je ruského původu (znamená bouře) a používá se od poloviny 17. století, kdy se na Ukrajině spojil kozácký hejtman Bohdan Chmelnickij s krymskými Tatary v mohutném kozácko-nevolnickém povstání, které probíhalo v letech 1648–1654. Bylo namířeno proti polsko-litevskému státu, jehož šlechta trvale omezovala kozáckou autonomii. A právě v posledním roce tohoto povstání došlo k velkému masakru desítek tisíc tamních židů, podle některých údajů to mělo být až 100 000 obětí.²² Součástí

¹⁵ Lemche, Niels Peter (1998). *The Israelites in History and Tradition*. Westminster John Knox Press. ISBN 9780664227272.

¹⁶ Schäfer, Peter: *Krátké dějiny antisemitismu*. Paseka 2022.

¹⁷ Greenspoon, Leonard; Hamm, Dennis; Le Beau, Bryan F. (1 November 2000). *The Historical Jesus Through Catholic and Jewish Eyes*. A&C Black. p. 78 Christine Shephardson

¹⁸ Christine Shephardson, *Anti-Judaism and Christian Orthodoxy: Ephrem's Hymns in Fourth-century Syria*, CUA Press 2008 p. 27.

¹⁹ Rainer Kampling, 'Deicide,' in Richard S. Levy (ed.), *Antisemitism: A Historical Encyclopedia of Prejudice and Persecution*, Vol. 1 ABC-CLIO, 2005 ISBN 978-1-851-09439-4, pp.168-169.

²⁰ Luther, Martin. *On the Jews and Their Lies*, 154, 167, 229, cited in Michael, Robert. *Holy Hatred: Christianity, Antisemitism, and the Holocaust*. New York: Palgrave Macmillan, 2006, s. 111.

²¹ Wiener, Peter F. *Martin Luther: Hitler's Spiritual Ancestor*, Hutchinson & Co. (Publishers) Ltd., 1945.

²² Mikaberidze, Alexander (ed.). *Atrocities, Massacres, and War Crimes: An Encyclopedia*. Vol. 1. Santa Barbara, California: ABC-CLIO, s. 100–101.

zabíjäckého šílenství bylo i upalování židovských dětí i dospělých zaživa. Po tomto vyvražďování následoval velký exodus židů z této oblasti směrem na západ.²³

Dreyfusova aféra ve Francii

Velice silný projev antisemitismu zažila Francie, a to v letech 1894 až 1906. Hlavním tragédem byl kapitán Alfred Dreyfus, původem žid z Lotrinska. Byl obviněn, že Němcům předal přísně tajné dokumenty, což znamenalo vlastizradu. Na základě toho byl odsouzen na doživotí. Tato aféra rozdělila Francii do dvou znesvářených táborů,²⁴ která prohloubila a urychlila krizi III. Francouzské republiky. Zároveň s tím podnikla vzestup antisemitismu zejména v zemích střední a východní Evropy, ale na druhé straně urychlila sionistické hnutí za vytvoření domoviny pro národ Izrael, v jehož čele stanul Theodor Herzl, vzdělaný žid rakouského – uherského původu.²⁵

Ve 20. století bylo židům znovu vytýkáno lichvářství a přisuzovala se jim snaha o světovládu. Vše špatné pak vyvrcholilo v programu a politice NSDAP, přičemž nejhoršími mezníky byly Norimberské zákony z roku 1935 a tajná schůzka ve Wannsee 1942 s programem tzv. konečného řešení židovské otázky. R. Heydrich používal výraz „byty v zemi“ což znamenalo úplné zničení všech židů v tzv. Třetí říši.

Židé v době nejnovější

Dnes víme, že židovského původu byla dlouhá řada nositelů Nobelovy ceny. Konkrétně v oboru chemie jich je 36 (každý pátý), relativně nejvíce jich je v oboru ekonomie: 37 (40 % z celkového počtu), v literatuře 16 (13 %), ve fyzice a stejně tak i v lékařství jich je téměř 60 (čtvrtina ze všech laureátů).²⁶ Celkově na židy připadají jen 2 promile celosvětového obyvatelstva, ale plných 20 % nositelů Nobelovy ceny napříč všemi obory.²⁷ Židovské kořeny měl i císař mezi vědci, teoretický fyzik Albert Einstein.²⁸

Mezi úspěšnými podnikateli měli anebo mají židovský původ třeba Rotschildové, Milton Friedmann (NP za ekonomii), Joseph Stiglitz (NP za ekonomii), G. Soros, ale také ruští miliardáři Berezovskij, Abramovič, Chodorkovskij. Na poli show byznysu to byli Dustin Hoffman, Marylin Monroe, Roman Polanski, Barbara Streisland, Steven Spielberg a mnoho dalších. Mezi politiky to byli Karl Marx, Madeleine Albright, Léon Blum, Benjamin Disraeli, Henry Kissinger a další.

²³ Snyder, Timothy (2004-07-11). *The Reconstruction of Nations: Poland, Ukraine, Lithuania, Belarus, 1569-1999*. Yale University Press. p. 117. ISBN 978-0-300-10586-5.

²⁴ Duclert, Vincent: *Alfred Dreyfus, l'honneur d'un patriote*, Paris, Fayard, 2006, ISBN 978-2-213-62795-3.

²⁵ Herzl, Theodor (2012). *The Jewish State*. Courier Corporation. ISBN 978-0-486-11961-8.

²⁶ „The Mystery of Jewish Nobel Prize Laureates“. *Jewish Nobel Prize Winners*. ANU - Museum of the Jewish People.

²⁷ „A remarkable week for Jewish Nobel Prize winners“. *The Jewish Chronicle*. October 10, 2013)

²⁸ „Albert Einstein: His Influence on Physics, Philosophy and Politics JL Heilbron – 1982, Published by: American Association for the Advancement of Science via JSTOR“. JSTOR 1687520.

3 PRVNÍ DVĚ ETAPY MSD

Už přes dva tisíce let se diskutuje, zda SZ je mýtus nebo skutečnost? Ale z pohledu MBV na BSV je to vlastně jedno. SZ je totiž sociální konstrukcí, jež obsahuje spoustu tvrzení, která se dědí z jednoho pokolení na další, a to už po více než sto generací. Je to tedy sociální narativ, který má zásadní konstitutivní význam nejen pro Izrael, ale pro celou tuto oblast a tím pádem pro MBV na globální úrovni. Pod pojmem MSD tento text rozumí dlouhodobé úsilí o vytvoření Státu Izrael cestou mezinárodních jednání a z nich vzešlých dohod. A na to později navazovalo uzavírání mírových smluv mezi SI a arabskými státy.

Hledání domoviny pro národ Izrael jako první etapa MSD

Nejprve se zvažovalo, že „domovina pro národ Izrael“ by mohla být vytvořena i mimo oblast BSV, např. na území Argentiny nebo dokonce Ugandy.²⁹ Ještě před koncem WW I si Velká Británie a Francie během tajných dohod, známých jako Sykes-Picotova ujednání³⁰ rozdělily území Blízkého východu: Francie si vyhradila syrsko – libanonskou část Středomořího moře, Británie se zmocnila východní Sýrie, Jordánska a také celé Palestiny.³¹ Tyto dvě sféry vlivu byly stvrzeny na konferenci v San Remo 1920, kde se pod gescí Společnosti Národů vytvořily tzv. mandáty dvou velmocí, které oficiálně měly svěřená území vést k nezávislosti, ale ve skutečnosti šlo o vnucení koloniálního dohledu nového typu.³²

Druhá etapa MSD a nástup antisionismu

Nároky na „svatou zemi“ vždy měly silný demografický rozměr.³³ Na konci WW I v ní žilo 635 000 Arabů vs. 65 000 židů. Ale po Hitlerově nástupu se do ní uchýlilo 160 000 židů z Německa. Velmi neblahou úlohu sehrál Velký muftí al – Husajní, který pod záminkou, že Británie stále více ustupovala židům, vyprovokoval Velké palestinské povstání v letech 1936–1939. Ve snaze aby „svatou zemi“ udržel pro Palestince, stále více podporoval Německo a Adolfa Hitlera, a to s cílem co nejvíce snížit počet židů, kteří po skončení WW II přijdou do Palestiny.³⁴ Jeho intriky ukázaly, jak výbušná může být směs rasové nenávisti a boje o území.

Změna doslova světodějného významu nastala po skončení WW II: Valné shromáždění OSN rozhodlo, že území historické Palestiny bude rozděleno na dvě části. První z nich, o rozloze 51 % se stane onou vysněnou domovinou pro Izraelce, zbylých 49 %

²⁹ Le 40e anniversaire de l'Etat d'Israël. Une histoire écrite par l'épée. Le Monde, 21 avril 1988.

³⁰ Fitzgerald, Edward Peter (1994). „France's Middle Eastern ambitions, the Sykes-Picot negotiations, and the oil fields of Mosul, 1915–1918“. *Journal of Modern History*. 66 (4): 697–725.

³¹ Friedman, Isaiah (1992). *The Question of Palestine: British-Jewish-Arab Relations, 1914–1918*. Transaction Publishers. pp. 97–118.

³² Filiu, Jean – Pierre: Il y a cent ans, la France et la Grande-Bretagne se partageaient le Moyen-Orient. Le Monde, 26. 4. 2020.

³³ Prashad, Vijay: Review: Gaza, the Ruin. In: *Economic and Political Weekly*. Vol. 50, No. 50 (December 12, 2015), pp. 34–36.

³⁴ Nicosia, Francis R., 2007. *The Third Reich and the Palestine Question*. [s.l.]: Transaction Publishers. ISBN 978-0-765-80624-6.

bude vyčleněno pro palestinské Araby.³⁵ Nový stát okamžitě uznali oba hlavní vítězové USA a SSSR a navázali s ním diplomatické styky. Z národa Izrael, který se datuje od starozákonního Jakuba, se konečně stal i Stát Izrael a ten si od svého počátku činí nárok na Palestinu jakožto zemi svých předků, což odvozuje od Abraháma, starozákonního otce množství. Izraelci toto území označují za „svatou zemi“ a jsou odhodláni za ni neúprosně bojovat s nesemitskými národy.³⁶ Proto je tak častým jevem exodus – kdo je poražen, ten musí s těžkým srdcem odejít jinam, ale je ukřivděn, sbírá síly na odvetu a spřádá plány na návrat do země svých předků.

S vytvořením SI nastala další zásadní změna: vznikl nový ideologický proud nazvaný antisionismus. Dosavadní antisemitismus vyjadřoval výhrady či dokonce nenávist k židům jako takovým. Antisionismus je pojmenováním pro výhrady vůči politice, kterou vede Stát Izrael. Antisionismus tedy není totéž, co antisemitismus, je špatné směřovat protižidovské předsudky s legitimním nesouhlasem s činy izraelského státu.³⁷ Rozdíly v pojetí této otázky jsou velice výrazné.³⁸ V nedávné době z antisemitismu obviněn Pascal Boniface, dlouholetý ředitel Francouzského ústavu mezinárodních strategických vztahů. Za své výhrady vůči postupu SI na okupovaných územích byl dokonce fyzicky napaden na letišti v Tel Avivu a potom rozsáhle ostrakizován ve své vlastní zemi.³⁹

4 DLOUHÉ ČTVRTSTOLETÍ MSW (1948-1973)

Pod pojmem MSW tento text rozumí využívání válek k řešení vztahů mezi Izraelci a jejich spojenci na jedné straně a arabskými státy na straně druhé. Proto bude náležitá pozornost věnována válkám, které v této části světa proběhly od roku 1948 až do současnosti. V této souvislosti je nezbytné připomenout hlavní rysy těchto válek, i když ve velice stručném rozsahu. Smyslem tohoto historického exkurzu je ukázat, čím konkrétně se vyznačovalo MSW v prvním čtvrtstoletí existence Státu Izrael.

4.1 Válka 1948/49

Ozbrojené násilí v této části světa začalo v roce 1948, kdy Izraelci začali vyhánět Palestince z území, které připadlo Státu Izrael. Palestinci to označili výrazem Nakba (zkáza), je

³⁵ A/RES/181(II) of 29 November 1947. United Nations General Assembly.

³⁶ „Palestine | History, People, & Religion | Britannica“. www.britannica.com. Retrieved 23 October 2022

³⁷ What's the difference between anti-Semitism and anti-Zionism? BBC News, 29. 4. 2016.

³⁸ Beinart, Peter (7 March 2019). „Debunking the myth that anti-Zionism is anti-Semitic“. The Guardian.

³⁹ Boniface, Pascal: *L'Antisémitisme*, Paris: Max Milo, 2017.

to symbol jejich ponižení a utrpení.⁴⁰ A je to také referenční objekt všech arabských zemí, je to jejich „srdeční záležitost“. Nakba se stala i hlavní pohnutkou pro vojenskou agresi vojsk tzv. Arabské ligy: Egypt, Sýrie, Libanon, Irák a Zajordánská arabská legie, která byla nasazena „na obranu práv palestinských Arabů“ proti SI.⁴¹ Dramaticky se ukázalo, že vytvoření SI mělo nejen lokální, ale také regionální důsledky pro celou rozsáhlou oblast BSV.

Arabská vojska do této války vstupovala s třemi hlavními cíli:⁴² obnovit právo a pořádek a zabránit dalšímu krveprolití, ukončit mandát nad Palestinou a vytvořit unitární palestinský stát. Byla to tedy klasická válka o území a o nové překreslení mapy BSV, byl to ozbrojený střet vyhocených nacionalismů. Státy Arabské ligy byly agresorem, SI byl napadeným, který se bránil. Arabské státy napadly nově vzniklý stát ze všech možných stran, tedy od východu, severu i jihu.

Arabská liga měla jednoznačnou převahu, jak co do počtu vojáků, tak i jejich výzbroje. Ale od samého počátku se ukázalo, že arabské státy hrubě podcenily to, že v ozbrojených silách Izraele (IDF) bylo mnoho velitelů a vojáků s bohatými zkušenostmi z WW II, kteří navíc bojovali za svoji vlastní zemi. Vojska Arabské ligy postrádala jednotné velení, účinnou spolupráci a hlavně koordinaci. Naproti tomu IDF byly pružnější a pohyblivější, lépe manévrovaly, dokázaly lépe využít moment překvapení, improvizovat a používat inovativní přístupy. Počínali si stejně úspěšně jako jejich starozákonní předchůdci Geodeon, Jozua a David. Mimořádně důležitou úlohu při poskytování pomoci napadenému SI sehrála tehdejší ČSR. Vysoce ji ocenil i Yitzhak Rabin, jeden z tehdejších velitelů a později mnohonásobný ministr, premiér SI v letech 1992–1995, když řekl, že je velmi pochybné, zda by Izraelci byli schopni vést válku bez zbraní z Československa.⁴³

Druhá fáze války začala tím, že těsně před vypršením příměří Egyptané znovu zaútočili z jihu a vzápětí Izraelci přešli do protiútoků., během něhož SI použil i biologické zbraně.⁴⁴ Tato fáze trvala až do června 1948 a skončila vojenskými úspěchy SI. Ten ve válce ztratil téměř 7 tisíc lidí, tedy 1 % své populace, z toho 4,000 vojáků, zbytek byli civilisté.⁴⁵ A z území nově vzniklého státu musely opustit další statisíce Palestinců.⁴⁶

⁴⁰ Pojem Nakba používá až dodnes, a to v rozšířeném pojetí, tedy jako symbol neutěšené situace Palestinců v uprchlických táborech.

⁴¹ Cablegram dated 15 May 1948 addressed to the Secretary-General by the Secretary-General of the League of Arab States. UN.org. 16 May 1948.

⁴² Cablegram from the Secretary-General of the League of Arab States to the Secretary-General of the United Nations: S/745: 15 May 1948.

⁴³ Ahron Bregman; Jihan El-Tahri (1999). *The Fifty Years War: Israel and the Arabs*. BBC Books. ISBN 978-1-57500-057-2.

⁴⁴ Morris, Benny; Kedar, Benjamin Z. (2022-01-01). „‘Cast thy bread’: Israeli biological warfare during the 1948 War“. *Middle Eastern Studies*. 59 (5), s. 752–776.

⁴⁵ „Military Casualties in Arab-Israeli Wars | Jewish Virtual Library“. www.jewishvirtuallibrary.org

⁴⁶ United Nations General Assembly Session 5 General Progress Report and Supplementary Report of the United Nations Conciliation Commission for Palestine, Covering the Period from 11 December 1949 to 23 October 1950 A/1367/REV.1(SUPP) page 24. 23 October 1950.

4.2 Válka v roce 1956

Velmi kontroverzní osobností se po roce 1952 stal egyptský prezident Gammál A. Násir, který hrál velice ambiciózní a složitou diplomatickou hru, ale potom začal prosazovat zcela samostatnou linii: industrializaci, pozemkovou reformu, nakonec i rozšiřoval spolupráci s SSSR a ČLR.⁴⁷ Velkou nevoli Západu vyvolala jeho spolupráce s ČSSR a SSSR při výstavbě Asuánské přehrady. Když mu tehdejší administrativa USA ukončila finanční pomoc, rozhodl se, že takto odepřené peníze si opatří znárodněním a zpoplatněním Suezského průplavu (do té doby jeho zemi připadalo pouze 15 % výnosů), který však na konci 19. století prokopaly Velká Británie a Francie. Proto se tyto dvě mocnosti nakonec rozhodly svrhnout Násira cestou vojenského úderu, který byl zahájen na poč. listopadu 1956 a v jehož rámci pak důležitou úlohu sehrála i vzdušně výsadková brigáda pod velením generála A. Šarona⁴⁸, pozdějšího premiéra SI.

Velmi významnou úlohu při řešení této závažné mezinárodní krize sehrálo Valné shromáždění OSN, jehož rezoluce č. 1120 a 1121 z listopadu 1956⁴⁹ vyzvaly Francii v UK, aby neprodleně stáhly své ozbrojené síly z území Egypta. Do jejich sepisování se zásadně zapojily USA, jejichž administrativa před tím o akci vůbec nebyla informována. Výsledkem byla velká mezinárodní diskreditace obou evropských mocností, proto někteří autoři používají výraz „Suezské dobrodružství“⁵⁰ nebo také debakl.⁵¹

Po ukončení této války vyhlásil tehdejší prezident USA ve svém projevu ke kongresmanům dne 5. ledna 1957 tzv. Eisenhowerovu doktrínu.⁵² Ta slíbila ekonomickou a vojenskou pomoc zemím Blízkého východu proti dvěma hnutím považovaným za naléhavé bezpečnostní hrozby: šíření komunismu a silící panarabské hnutí. V té době byly tyto hrozby spojovány především s osobou egyptského prezidenta Gamála Násira, jemuž se přisuzovaly bezmezné ambice, včetně zničení SI.⁵³ Proto doktrína vyjádřila odhodlání USA zasáhnout vždy, když je o to některá ze zemí tohoto regionu požádá.

⁴⁷ Wanner, 2011, s. 50–71.

⁴⁸ Suez Crisis | Definition, Summary, Location, History, Dates ...<https://www.britannica.com/event>.

⁴⁹ Question considered by the 6.rst emergency special session of the General Assembly from 1 to 10 November 1956 (item 66)

⁵⁰ Lingering lessons from the Suez adventure | Politics past, <https://www.theguardian.com> › jul., 13. 7. 2006.

⁵¹ James, Alan: The Anglo-French Debacle at Suez and its Aftermath (1956–1967). In: *Peacekeeping in International Politics*, Springer 2006, pp. 210–223.

⁵² Hahn, Peter L. „Securing the Middle East: The Eisenhower Doctrine of 1957.“ *Presidential Studies Quarterly* 36:1 (2006), s. 38–47.

⁵³ Wanner, Jan: *Ve stínu studené války: Střední východ v letech Eisenhowerovy doktríny 1956-1960*. Praha: Lidové noviny, 2011, s. 189.

⁵⁵ Oren, Michael B. (2002). *Six Days of War: June 1967 and the Making of the Modern Middle East*. Oxford University Press.

4.3 Šestidenní válka v roce 1967

Také v této válce Izrael čelil velké přesile: jeho 50 000 aktivních vojáků a 200 000 záložáků proti sobě mělo čtvrt milionů egyptských vojáků a 300 vojáků ze Sýrie, Jordánska a Saúdské Arábie. Izrael nasadil 300 bojových letadel a 800 tanků proti 1 000 letadel a 2 500 tanků.⁵⁴ Vypuknutí této války mělo něco společného s WWI: stejně jako v červenci 1914 se stalo, že válka se rozhořela, aniž by to některá strana vysloveně chtěla, propukla jako důsledek série víceméně náhodných událostí. Ale výsledek války byl mnohem jednoznačnější nežli v případě WWI: jasným vítězem se stal SI. Hlavní příčinou arabské prohry byla opět vzájemná nejednota. Pro Sýrii válka byla ústředním bodem její ideologie, očekávala vítězství do 4 dnů. Cílem Egyptanů bylo získat panarabské vedení, přičemž jejich prezident trestuhodně podcenil sílu a možnosti izraelského letectva.⁵⁵

Při této válce si USA a SSSR zkoušely svoji bojovou techniku, což jim napovídalo, jak by to mohlo dopadnout, kdyby si to rozdaly napřímo. Arabské státy, s výjimkou Jordánska, měly především sovětskou výzbroj: taky T-34/85, T-54, T-55, PT-76, a letouny SU-100/152. Naproti tomu SI měl ve své výzbroji moderní západní systémy M50 and M51 Shermans, M48A3 Patton, Centurion, AMX-13, M32 Tank Recovery Vehicle. Pokud jde o leteckou techniku, bojovaly proti sobě sovětské MiG-21, MiG-19, MiG-17, Su-7B, Tu-16, Il-28, Il-18, Il-14, An-12 resp. francouzské Dassault Mirage III, Dassault Super Mystère, Sud Aviation Vautour, Mystere IV, Dassault Ouragan, Fouga Magister.⁵⁶ Oblast BSV se tak stala polygonem dvou tehdejších supervelmocí.

Pět spektakulárních vítězství Státu Izrael

Ještě před samotným vypuknutím války Egypt pronikl do demilitarizované zóny na Sinaji (jeho vojáci vykřikovali, že zaženou židy do moře) a Sýrie začala z Golanských výšin ostřelovat obce na území SI. Válka jako taková začala velice překvapivým úderem Izraelských vzdušných sil (IAF) na egyptská vojenská letiště, při kterých bylo zničeno všech 30 bombardérů Tu-16 a zároveň s tím i většina stíhacích letounů Mig 17, Mig 19 a Mig 21. Síly IDF vytlačily syrské vojáky z Golanských výšin, odkud mohli jednak ostřelovat SI, jednat kontrolovat tok řeky Jordán. Za druhé, IDF ovládly pásma Gazy, které považovaly za zdroj dlouhodobé bezpečnostní hrozby pro přežití svého státu. Za třetí se na úkor Egypta zmocnily kontroly celého Sinajského poloostrova. Za čtvrté, ze západního břehu Jordánu vyhnaly ozbrojené síly Jordánska. A za páté, dostaly se do města Jeruzalém. To bylo pět spektakulárních vítězství historického a strategického významu.⁵⁷

Válka měla závažné důsledky na poli mezinárodního práva: hned po jejím skončení RB OSN schválila dne z 22. 11 rezoluci č. 242/ 1967⁵⁸, která jasně vymezila dva hlavní

54

⁵⁵ Ibid.

⁵⁶ Smolar, Piotr: La guerre des Six-Jours, un tournant dans l'histoire israélienne. Le Monde, 05. 06. 2017.

⁵⁷ Bowen, Jeremy: Six Days: How the 1967 War Shaped the Middle East. Thomas Dunne Books/St. Martin's Press, Inc., 2003.

⁵⁸ UNSC Resolution 242 (1967) of 22 November 1967

principy řešení IPK. Ten první vyzval SI, aby „stáhl všechny své ozbrojené síly z území, která při této válce obsadil“ (occupied territories). A stejně důležitý je druhý princip, který zdůraznil nutnost respektovat suverenitu, územní nedotknutelnost a politickou nezávislost všech států této oblasti a jejich právo na život v míru a v rámci bezpečných a uznávaných hranic. Prvního principu se chytají Palestinci a kritizují Stát Izrael za jeho neplnění. Naproti tomu Izraelci kritizují Palestince a spolu s nimi řadu arabských států, že vůbec neberou v úvahu druhý princip. Jejich vzájemná interakce v této kardinální otázce je ukázkou dialogu hluchých.

4.4 Jom Kippurská válka 1973

Základní rámec pro tuto válku vytvořila oboustranná snaha tehdejších supervelmocí o stabilizaci politiky détente, tedy uvolnění vzájemného napětí. Ani jedna z nich neměla zájem o velký konflikt kvůli oblasti BSV. Byla to další válka, ve které SI čelil obrovské přesile: bojovaly proti němu Egypt a Sýrie, ale také Saúdská Arábie, Jordánsko, Irák, Libye, Kuvajt, Tunisko, Maroko a Kuba. Izraelci nasadili 400 000 vojáků proti jednomu milionu nepřátelských vojsk, v počtu tanků byla přesila dvojnásobná (1,700 vs. 3,600), přibližná rovnováha byla jen v počtu obrněných vozidel (3,000 vs. 4,000 a v počtu letounů (440 vs. 452).⁵⁹

Tuto válku zahájili Egypťané tím, že dne 6. 10., v den nejvýznamnějšího židovského svátku smíření, překročili Suezský kanál, a Sýřané znovu pronikli na Golanské výšiny. Válka znovu začala úderem na dvou frontách – Sinaj a Golanské výšiny. Arabská vojska byla velice blízko vítězství, ale nakonec znovu vše prohrála, i v této válce zvítězil SI. Během této války bylo zabito přes 2 500 Izraelců, téměř 8 000 Egypťanů a přes 3 500 Sýřanů.⁶⁰

Rokem 1973 přišla jedna změna historického významu: hlavní aktéři si vyměnili role. Izraelci získali drtivou vojenskou převahu (především kvalitativní, jež spočívá na výzbroji a doktríně) a začali jednat z pozice síly. Arabské státy se musely smířit s tím, že na SI po vojenské stránce nemají dostatek vojenských sil a schopností.

Přesah MSW do Libanonu

Dva roky po skončení Jom Kippurské války vypukla občanská válka mezi křesťany a muslimy v sousedním Libanonu, kteří si tuto zemi fakticky rozdělili. Plně se projevilo to, co později Samuel Huntington (při analýze války v Bosně a Hercegovině) vysvětloval jako symbol spřízněné země (Kin – Country Syndrom).⁶¹ Při této válce, která trvala až do roku 1990, Izrael nasazoval své ozbrojené síly IDF k rozsáhlým operacím.⁶² Celkově bylo

⁵⁹ Filiu, Jean – Pierre: Le cinquantenaire de la guerre du Kippour, 01 octobre 2023.

⁶⁰ Tamtéž.

⁶¹ Huntington, Samuel P. 1993. “The Clash of Civilizations?” *Foreign Affairs* 72(3): 22–49.

⁶² Ryan, Sheila: Israel’s Invasion of Lebanon: Background to the Crisis. *Journal of Palestine Studies*. Vol. 11/12, Vol. 11, no. 4 - Vol. 12, no. 1, Special Issue: The War in Lebanon (Summer - Autumn, 1982), pp. 23-37.

zabito celkem 150. 000 lidí a stejný byl i počet lidí vážně zraněných.⁶³ A MSW v této části světa pokračovalo i v roce 2006, kdy probíhala tzv. Libanonská válka. Ta má také názvy Válka mezi Izraelem a Hizbaláhem⁶⁴ anebo také Červencová válka.⁶⁵ tato válka trvala 34 dní a probíhala v severní části SI a Golanských výšin. Bojovali proti sobě polovojskové jednotky Hizballáhu IDF.

Ta začala vojenskou invazí vojsk SI proti Hizballáhu, což ale vyvolalo jeho odvetné vojenské operace.⁶⁶ Celkový počet obětí této války už byl nižší, a to zhruba 4. 000 zabítých.⁶⁷

5 DOČASNÝ NÁVRAT K MSD

Velice důležitým mezníkem na dlouhé cestě MSD se stal tzv. proces Oslo, zakládáný na RRB OSN 242/ 1967 a na formulaci, že palestinský národ má právo na sebeurčení. Vše začalo tajnými jednáními v norském hlavním městě, během nichž Organizace pro osvobození Palestiny (OOP), v jejíž čele stál Jásir Arafat, uznala SI a ten zase uznal OOP jako zástupce palestinského národa a jako partnera pro dvoustranná jednání. První dohodu podepsali 13. 8. 1993 v Bílém domě výše vzpomínaný Jásir Arafat a tehdejší izraelský premiér Yitzhak Rabin za přítomnosti prezidenta USA Billa Clintona.⁶⁸ Druhá dohoda byla podepsána v egyptském městě Taba v roce 1995.⁶⁹ Hlavní pozornost se zaměřila na nejnaléhavější otázky: status města Jeruzalém, západní břeh Jordánu, pásmo Gazy, návrat Palestinců na území ztracená v r. 1967 a vytvoření příštího palestinského státu.⁷⁰

Dalším úspěchem na složité cestě MSD se stala Mírová smlouva mezi SI a Jordánským královstvím, kterou dne 26. 10. 1994 v Bílém domě podepsali král Hussein a opět premiér Rabin, znovu za aktivní úlohy 42. prezidenta USA Billa Clintona. Ten vycházel z přesvědčení, že čím dříve se vyřeší IPK, tím více se oslabí hrozba teroristických útoků na USA.⁷¹ Jenomže dne 4. listopadu 1995 byl premiér Rabin v Tel Avivu zavražděn, zabil ho pravicový extremist, který ho považoval za zrádce zájmů Státu Izrael.

⁶³ UN Human Rights Council. 23 November 2006. „Implementation of General Assembly Resolution 60/251 OF 15 March 2006 Entitled Human Rights Council.“ p.18.

⁶⁴ Arkin, William M. (July 2007). „Divining Victory: Airpower in the 2006 Israel–Hezbollah War“. Maxwell Air Force Base, Alabama: Air University Press.

⁶⁵ Timeline of the July War 2006“ Timeline of the July War 2006“. The Daily Star. AFP. 28 September 2006.

⁶⁶ 2006 Lebanon War | Description & Facts, <https://www.britannica.com › event>

⁶⁷ „The final Winograd Commission report, pp. 597–610 (Hebrew)“ (PDF). Archived from the original (PDF) on 3 October 2018.

⁶⁸ „Israel-Palestine peace accord signed | September 13, 1993“. HISTORY.

⁶⁹ „Israeli-Palestinian Interim Agreement on the West Bank and the Gaza Strip“.

⁷⁰ Sean F. McMahon (Ed.): The Discourse of Palestinian-Israeli Relations Persistent Analytics and Practices. Routledge, 2010.

⁷¹ Clyde Haberman (27 October 1994). „Israel and Jordan Sign a Peace Accord“. The New York Times.

Velmi důležitou úlohu ve stupňování nenávisti vůči Rabinovi sehrál Benjamin Netanjahu, tehdejší šéf opoziční strany Likud. Právě s tímto asertivním politikem je spojován pojem „likudizace“, jehož podstatou je podpora výstavby nových osad na okupovaných územích, přičemž tyto osady pak dostávají i vojenskou ochranu od IDF.⁷² Netanjahu v letech 1993–1995 Rabina velmi ostře odsuzoval kvůli jeho souhlasu s výše vzpomínanou rezolucí RB OSN č. 242/ 1967. Obviňoval ho z kacířství a ze zrazování židovských hodnot, zájmů a tradic.⁷³ Netanjahu nese velký díl politické zodpovědnosti za Rabinovo zabití a také za „zabití“ procesu Oslo, což je ještě vážnější. Právě za tyto skutečnosti ho příkře kritizuje přední francouzský makroekonom a politik profesor Jacques Attali (sám židovského původu) první prezident European Bank for Reconstruction and Development (1991–1993), dlouholetý strategický poradce francouzského prezidenta Mitterranda (1981–1990). Ten říká, že „Bibi je nejhorším nepřítelem Státu Izrael a nejlepším spojencem antisemitismu.“⁷⁴

Velkým znalcem této problematiky je Aaron David Miller,⁷⁵ výzkumný pracovník washingtonské instituce Carnegie Endowment for International Peace.⁷⁶ Miller dokonce mnohokrát jednal s hlavními aktéry obou znesvářených stran. Na základě svých bohatých zkušeností píše, že dohody z Oslo vyvolávaly velké naděje na mírové řešení. Pokud jde o Stát Izrael, jeho tehdejší premiér Rabin učinil rozhodnutí historického významu. Vycházel z realistické premisy, že vztahy mezi jeho zemí a Palestinci nemají vojenské řešení a že je nutné prosazovat diplomatické přístupy. Ale ani zdaleka neměl podporu všech politiků své země. A po jeho zabití převážil vliv těch, kteří s Palestinci nadále jednali z pozice síly, přičemž tento přístup byl příznačný i pro izraelské osadníky na územích okupovaných od roku 1967. Zároveň s tím se Palestinci znovu vrátili ke zbrani chudých, tedy k teroristickým útokům, a tak se situace vrátila d bludného kruhu oboustranného násilí. A v důsledku toho jsou USA, jako hlavní mediátor, nuceny nadále účinkovat „v perverzním tanci mezi okupanty s okupovanými.“

⁷² Klein, Naomi: „The Likud Doctrine.“ *The Guardian*. Available at: <https://www.theguardian.com/world/2004/sep/10/russia.comment1>, 10 September 2004.

Rogers, P. (2008): *Terrorism. In: Security Studies: An Introduction*. London: Routledge.

⁷³ Newton, Michael (2014). „Rabin, Yitzhak“. *Famous Assassinations in World History: An Encyclopedia*, Volume 2. Santa Barbara, Calif.: ABC-CLIO, s. 450.

⁷⁴ Jacques Attali, <https://twitter.com/jattali> › status 2. 4. 2018.

⁷⁵ Aaron David Miller: *Why the Oslo Peace Process Failed. And what it means for future negotiators*. Foreign Policy, September 13, 2023.

⁷⁶ Tato instituce se věnuje prohlubování spolupráce mezi zeměmi, snižování globálních konfliktů a podpoře aktivního mezinárodního zapojení mezi Spojenými státy a zeměmi po celém světě.

6 TŘI ETAPY MST

Pod pojmem MST tento text rozumí používání teroristických útoků k dosahování politických cílů. Tato strategie se začala používat již po schválení plánu na rozdělení historické Palestiny a uplatňuje se až dodnes.

Terorismus na izraelský způsob

Ještě v době vrcholícího MSD přišla první etapa MST. Samotnému vytvoření SI totiž předcházela série teroristických útoků. První z nich byl spáchán 22. 7. 1946 a nařídil jej Menahem Begin, tehdejší velitel teroristické organizace Irgun.⁷⁷ V hotelu Krále Davida v západním Jeruzalémě tehdy sídlily orgány britské mandátní správy v Palestině. Beginovi lidé tam rozmístili konvice s výbušnou směsí a pak je odpálili. Bylo zabito 91 lidí, z toho 28 Britů. Nedlouho po této události se Britové rozhodli složit svou správu nad mandátem Palestina a předat ji do rukou OSN.

Pak přišla další vlna teroristických útoků – byly to etnické čistky spáchané ještě před samotným oficiálním vyhlášením Státu Izrael dne 14.5. 1948. Pouhých pět dnů před tímto datem došlo k masakru arabské vesnice Deir Jasin, velitelem komanda byl opět Menachem Begin, jehož osobnost se tak stala jedním ze symbolů tragického násilí v celé této oblasti.⁷⁸ Bilance těchto etnických čistek byla velice krutá: 750 000 arabských uprchlíků ještě před vytvořením SI.⁷⁹ Tato událost žije v myslích Arabů jako symbol sionistické rozpínivosti a bezohlednosti a zároveň je základním pramenem touhy po pomstě.⁸⁰

Palestinský terorismus

Dne 5. 9. 1972⁸¹ osm ozbrojených teroristů z palestinské organizace Černé září uneslo 11 izraelských sportovců a jejich trenérů během letních olympijských her.⁸² Byli to vzpěrači a zápasníci, a tak můžeme jen litovat, že nedošlo k souboji „na férovku.“ Byl to první přímý útok na sportovce během novodobých OH, jeho cílem bylo přilákat pozornost k palestinské otázce, donutit nejvlivnější státy světa, aby přehodnotily svůj dosavadní proizraelský přístup. Byl to první velký akt mezinárodního terorismu. Většinu únosců pak

⁷⁷ Gervassi, Frank. *The Life and Times of Menahem Begin: Rebel to Statesman*. New York: Putnam, 1979. 382 s. Dostupné online. ISBN 0399122990.

⁷⁸ Narodil se v carském Rusku, vyrůstal v Polsku a již od mládí byl horlivým sionistou. Během WW II byl pro své sionistické aktivity zatčen a poslán na osm let do gulagu. Po předčasném propuštění se dostal do britské mandátní Palestiny, kde se stal velitelem militantní skupiny Irgun, která v únoru 1944 zahájila vzpouru proti britské mandátní správě.

⁷⁹ Conflit israélo-palestinien : 6 cartes qui montrent comment le territoire palestinien a changé au cours des dernières décennies. BBC News Mundo 16 mai 2021.

⁸⁰ Masalha, Nur (9 August 2012). *The Palestine Nakba: Decolonising History, Narrating the Subaltern, Reclaiming Memory*. Zed Books Ltd. ISBN 978-1-84813-973-2.

⁸¹ Munich massacre | Facts, Victims, Terrorism, Olympics, & ...<https://www.britannica.com › event>

⁸² Groussard, Serge (New York, 1975), *The Blood of Israel: the massacre of the Israeli athletes, the Olympics, 1972* ISBN 978-0-688-02910-4.

zneškodnily izraelské tajné služby.⁸³ Po tomto útoku pak následovala spousta dalších, z nichž většina směřovala na civilní obyvatelstvo.

Mnohé prvky terorismu obsahuje i další metoda palestinského boje, která nese název intifáda. Je charakterizována jako lidové povstání Palestinců na západním břehu Jordánu a v Pásmu Gazy, jehož cílem je ukončení izraelské okupace těchto území a vytvoření nezávislého palestinského státu. Na území Palestiny proběhla celkem dvě takováto povstání. První z nich vypukla v prosinci 1987 a trvala až do září 1993, kdy byly podepsány Dohody z Oslo, které vytvořily rámec pro mírová jednání mezi Izraelem a Palestinci. Během této intifády se projevil jeden dlouhodobý fenomén celého IPK: RB OSN připravila rezoluci, která odsuzovala SI za to, že nedodržoval předcházející rezoluce a že se neřídil čtvrtou ženevskou konvencí. Jenomže USA návrh této rezoluce vetovaly.⁸⁴

Druhá intifáda probíhala v letech 2000–2005. Celkový počet těchto dvou povstání dosáhl 5 tisíc Palestinců a 1. 400 Izraelců.⁸⁵ Prvky terorismu se projevovaly především v tom, že Palestinci ve většině případů útočili na civilní cíle. Ale mnoho civilistů, včetně dětí, bylo zabito i při odvetných úrocích IDF.⁸⁶ Intifády jakožto boj o území byly dalším projevem násilného střetu nacionalismů, ale byly i střetem dvou nesmiřitelných civilizací.⁸⁷

Globální terorismus

Dnem 11. 09. 2001 nastala etapa globálního terorismu, přičemž situace v Palestině je jedním z jejích pilířových referenčních objektů. Tehdy byly USA za cíl zvoleny jako tzv. Far Enemy – především proto, že příliš podporovaly SI jakožto tzv. Near Enemy.⁸⁸ A tak i po dvaceti letech platí, že Západ má co do činění s bezpečnostní hrozbou, která je možná ještě naléhavější a výbušnější, než tomu bylo na počátku tohoto století. NSS 2002 jakožto doktrinární odpověď otevřela cestu pro vojenské invaze USA do Afghánistánu (2001) a v Iráku (2003). Po nich následovala pomsta v Madridu (2004) a vzápětí pak zveřejnění nenávistné džihádické doktríny The Global Islamic Resistance Call (GIRC).⁸⁹ Také ta se odvolává na Palestinu a vyhlásila násilný džihád mečem s důrazem na předstihující (preemptivní) teroristické útoky proti Západu kdekoli na světě, a to jak na civilní, tak i na vojenské cíle.

⁸³ Klein, Aaron (2007). *Striking back: The 1972 Munich Olympics Massacre and Israel's deadly response*. New York: Random House Trade Paperbacks. ISBN 978-0-8129-7463-8.

⁸⁴ *Yearbook of the United Nations 1989* Archived

⁸⁵ Intifada | History, Meaning, Cause, & Significance, <https://www.britannica.com> › topic

⁸⁶ Rami Nasrallah, 'The First and Second Palestinian Intifadas,' in Joel Peters, David Newman (eds.) *The Routledge Handbook on the Israeli-Palestinian Conflict*, Routledge 2013 pp. 56–68 p. 61.

⁸⁷ Filiu, Jean-Pierre: *Gaza: A History*. Oxford University Press, 2014.

⁸⁸ Rogers, P. (2008): *Terrorism*. In: *Security Studies: An Introduction*. London: Routledge.

⁸⁹ Abu Musab al-Suri (2010): "The Global Islamic Resistance Call." *Archive.org*, 23. 7. 2010. Available from: <https://archive.org/details/TheGlobalIslamicResistanceCall>

7 NÁVRAT MSW

Od 70. let 20. století je SI strategickým partnerem USA, od kterých dlouhodobě dostává rozsáhlou finanční i vojenskou podporu. Jejím hlavním rámcem je Foreign Military Financing. Z těchto fondů se platí nákup nejvýznamnějších zbraní a zbraňových systémů – jde zejména o letouny F–15 a F–16, vrtulníky Cobra a Apache, řízené střely Patriot, Stinger a AMRAAM, inteligentní munici JDAM, program řízených střel Arrow, program Iron Dome a další. Pro rok 2023 Kongres USA schválil celkovou sumu ve výši 520 milionů USD, díky čemuž se SI stane prvním zahraničním provozovatelem nejmodernějších letounů F–35.⁹⁰ Tuto skutečnost Palestinci a s nimi i další Arabové nesou jako velkou křivdu. Izraeli a USA jako jeho hlavnímu podporovateli vytýkají tři základní chyby: nespravedlnost, ponižování (Arabů) a záminky (k útokům na arabské státy a zejména pak na Palestinu). Mnozí z nich na vytvoření izraelského státu a na jeho politiku trvale nahlížejí jako na historickou křivdu a koloniální anachronismus⁹¹.

Další významnou událostí v rámci MSW se stala Operace Lité olovo, která se uskutečnila ve dnech 27. prosince 2008–18. ledna 2009. Izrael ji zahájil jako odpověď na nekončící sérii raketových útoků Hamásu na civilní domy na území SI, což Izraelci vždy považují za terorismus. Na izraelské straně padlo 13 vojáků, na palestinské straně bylo zabito 1300 lidí, většinou civilistů, proto se používá výraz Gaza War. Byla to válka výrazně asymetrická – proti pozemním cílům na území Gazy, které neměly žádnou náležitou protivzdušnou obranu, IDF nasazovaly moderní letouny F-16I Sufa a útočné vrtulníky AH-64 Saraph and AH-1 F Tzefa. Zároveň s tím tanky Merkava (celkem asi 150) pronikaly směrem k místům, odkud Hamás v letech 2005–2007 odpaloval rakety BM-21 Grad Kásím, celkem to bylo asi 3 tisíce kusů.

Navíc bylo prokázáno shazování bomb s bílým fosforem, což nakonec odsoudila i rezoluce VS OSN.⁹² Několikrát bylo vyhlášeno humanitární příměří, aby se do Gazy mohly navážet potraviny, voda, léky, oblečení a pohonné hmoty. Ale i tak Gaza během tří týdnů války ztratila téměř 2 miliardy dolarů na majetku, 4 000 zničených domů, ⁹³ 600–700 továren, malých průmyslových podniků, dílen a obchodních podniků, 24 mešit, 31 bezpečnostních objektů a 10 vodovodních nebo kanalizačních linek. Vážně poškozeno bylo 8 nemocnic a 26 klinik primární zdravotní péče.⁹⁴ To vše dále mezi Palestinci umocnilo pocity beznaděje a nenávisti.

Čtyři roky po skončení této války zazněla stanoviska doktrinálního charakteru. Benjamin Netanjahu jakožto úřadující premiér SI ve svém projevu před Kongresem USA kategoricky vyhlásil, že je nutné pochopit, že Izraelci nejsou v Judeji a v Samaří v roli cizích

⁹⁰ U.S. Foreign Aid to Israel, Federation Of American Scientists, <https://sgp.fas.org/crs/mideast>, PDF, 1. 3. 2023.

⁹¹ Moissi, D.: Europe and the “universality” of the Israeli – Palestinian conflict. In.: The European Union and the crisis in the Middle East. Chaillot Papers N. 62, Paris, July 2003, s. 63.

⁹² UN backs Gaza war crimes report BBC, 5 November 2009.

⁹³ Gaza ‚looks like earthquake zone‘. BBC News, 19 January 2009.

⁹⁴ „Protection of Civilians Weekly Report“ (PDF). 16–20 January 2009.

okupantů, že tam nejsou v roli Britů v Indii nebo Belgičanů v Kongu, ale jsou tam v zemi svých předků.⁹⁵ Tento projev, pronesený z pozice síly, znamenal návrat k narativu Starého zákona. Bylo to vyvrcholení Netanjahuova odmítavého přístupu ke klíčové rezoluci RB OSN č. 242/ 1967. Na straně Palestinců to dále rozjitřilo pocity křivdy a nenávisti vůči SI. Znovu se potvrdilo, že IPK je nejen střetem civilizací, ale také střetem nacionalismů, který se odvíjí od boje o „území mezi řekou a mořem.“

Válka v Gaze 2023

Zatím poslední dějství MSW propuklo na podzim 2023. Od tohoto dne se používá název „Válka v Gaze“ (Gaza war). Napadeným aktérem byl SI, v jehož čele stál Benjamin Netanjahu, kterého Palestinci dlouhodobě nenáviděli hlavně kvůli jeho aktivní podpoře další výstavby na okupovaných územích. Ale mnoho kritiků měl i v samotném SI. Ti mu vytýkali jeho dlouhodobou snahu rozdělovat Hamás, vládnoucí v Gaze a Fatah vládnoucí na západním břehu Jordánu, aby mohl tvrdit, že vytvoření dvou států není možné, protože na straně Palestinců není s kým jednat.⁹⁶ A vzápětí po vypuknutí této války se mu vyčítá, že právě kvůli jeho zatvrdlosti SI tvrdě platí za to, že on s Palestinskou samosprávou zacházel jako s břemenem a s Hamásem naopak jako s aktivem.⁹⁷

Agresorem v této válce byl Hamás, jehož nejvyšší činitelé měli hodně zkušeností z teroristických útoků na SI. Strategicky důležitou úlohu hrálo tzv. metro, tedy síť tunelů, kterou Hamás začal budovat již v r. 2001, aby poskytovala tři velké výhody: kabelové telefonické spojení, které SI nemohl odposlouchávat,⁹⁸ přesunování zbraní, hlavně raket, a také přesun velitelů a bojovníků z jednoho místa na druhé. Po této dlouholeté přípravě Hamás zahájil válku vzdušným útokem ráno 7. října: z pásma Gazy odpálil více než 5 000 raket proti Izraeli.⁹⁹ Zároveň s tím 3 000 palestinských militantů prolomilo bariéru mezi Gazou a SI, masakrovalo civilisty, zapalovalo jejich domovy a útočilo na vojenské základny IDF poblíž pásma Gazy.¹⁰⁰ Byl to teroristický útok, přičemž Hamás jej prezentoval jako odvetu za „znesvěcení mešity Al-Aksá“, blokádu Pásma Gazy, izraelské osady a násilí osadníků.¹⁰¹ Ale žádným z těchto argumentů nelze ani v nejmenším ospravedlnit barbarské zabíjení civilistů, zejména pak malých dětí, znesvěcování mrtvol, znásilňování, ani braní rukojmí.

⁹⁵ Israeli Prime Minister Binyamin Netanyahu's address to Congress, May 24, 2011. <https://www.washingtonpost.com › ...> 24. 5. 2011.

⁹⁶ „How Netanyahu's Hamas policy came back to haunt him — and Israel“. CBS. 28 October 2023

⁹⁷ For years, Netanyahu propped up Hamas. Now it's blown up in our faces.“ The Times of Israel. 8 October 2023.

⁹⁸ „Hamas operatives used phone lines installed in tunnels under Gaza to plan Israel attack over 2 years, sources familiar with intelligence say“. CNN. Archived from the original on 26 October 2023.

⁹⁹ „Israel-Palestine escalation live news: Hamas starts Operation Al-Aqsa Flood“. Al Jazeera. 7 October 2023.

¹⁰⁰ „Hamas Leaves Trail of Terror in Israel“. The New York Times. 10 October 2023.

¹⁰¹ McKernan, Bethan; Michaelson, Ruth; Graham-Harrison, Emma; Kierszenbaum, Quique; Balousha, Hazem; Taha, Sufian; Sherwood, Harriet; Beaumont, Peter (14 October 2023). „Seven days of terror that shook the world and changed the Middle East“. *The Observer*.

ZÁVĚR

V úvodu byly vymezeny tři výzkumné otázky. Ve světle výše hodnocených klíčových událostí text dochází k následujícím odpovědím.

1. Proč jsou vztahy mezi Státem Izrael (SI) a Palestinci od roku 1948 do současnosti tak silně prostoupeny vzájemnou nenávistí a opakujícími se válkami a teroristickými útoky?

Hlavní příčinou bludného kruhu násilí, nenávisti a válek na území historické Palestiny je střet nesmiřitelných náboženských narativů. Izraelci trvají na Starém zákonu, podle kterého toto území náleží výlučně jim. Ale Palestinci stejně jako všichni Arabové tento narativ od základu odmítají. Jejich soudobým anti – narativem je odmítání práva Státu Izrael na existenci a na něj navazující doktrína GIRC z roku 2004. Další významnou příčinou je nekončící boj o toto území s dlouhou řadou historických památek celosvětového významu. Je to tedy také střet vyhrcočených nacionalismů.

2. Které události jsou hlavními milníky tohoto vývoje?

Prvním milníkem se stalo vytvoření SI v roce 1948, což byl výsledek MSD. Ale vymezené hranice odmítly obě strany, oběma z nich to bylo málo. Tím byl nastartován nekončící proces MSW, které zahajovaly arabské státy, ale byly vždy poraženy. Právě v těchto prohrách spočívá příčina jejich dlouhodobé orientace na teroristické útoky (tedy MST), která se datuje od roku 1972 (Mnichov). Teroristické útoky proti USA (2001) a dalším strategickým spojencům (2004, 2005) jsou vždy z větší či menší části zdůvodňovány „utrpením palestinských bratrů a sester.“ Svojí brutalitou jen dále umocňují vzájemnou nenávist a odhodlání k pomstě. Výsledkem je nekončící bludný kruh násilí.

3. Proč je válka, která propukla dne 7. 10. 2023, tak krutá?

Stát Izrael již přes půl století spoléhá na svoji zdrcující vojenskou převahu získanou díky obrovské pomoci USA. Již Operace Lité olovo 2008–2009 měla za cíl naprostou likvidaci Hamásu a zlomení jeho vůle k odporu. A v rámci tzv. mirror effect se cílem Hamásu stalo zničení Státu Izrael. Masivní palestinský teroristický útok ze dne 7. 10. 2023 nelze ničím ospravedlnit, je vyvrcholením džihádistické orientace v rámci MST. Vzájemná nenávist mezi Státem Izrael a Hamásem je tak vyhrcozená, že nedokážou nalézt společné řešení. Mírové řešení na základě MSD není možné bez vstupu sekundárních aktérů.¹⁰²

Dnes již víme, že SI odpověděl operací nazvanou Swords of Iron, kterou vyhlásil premiér Netanjahu.¹⁰³ Po bombardování pásma Gazy následovala rozsáhlá pozemní ofenzíva. Po prvních čtyřech měsících bojů počet obětí přesáhl hodnotu 20 000. Palestinské zdroje uvádějí, že bylo zabito přes 9 000 dětí, téměř 7 000 žen a téměř 700 starých lidí.¹⁰⁴ Pod

¹⁰² Huntington, Samuel P. (1993). „The Clash of Civilizations?“. *Foreign Affairs*, 72 (3): 22–49.

¹⁰³ Netanyahu: We will turn places where Hamas is hiding into ‚cities of ruins‘. *Ynetnews*, 7 October 2023.

¹⁰⁴ The Palestinian Information Center. 31 December 2023.

vlivem těchto obrovských ztrát zesílil tlak na příměří s cílem rychlého ukončení války, tedy tlak na MSD.¹⁰⁵ Jenže to ještě bude běh na hodně dlouhou trať.

Území historické Palestiny se tedy nadále pohybuje v bludném kruhu ozbrojeného násilí, ve kterém se odráží vyhrčený střet civilizací i střet nacionalismů. Obě znesvářené strany nadále argumentují právem na toto území a odvolávají se na narativy, které se dědí z generace na generaci. Prozatím nejsou ochotny a ani schopny myslet a jednat jinak nežli nenávistně. Vzájemné násilí je čím dál vyhrčenější a ničivější. Operace Swords of Iron je ze strany Státu Izrael jednoznačným upřednostněním MSW před MST, je to totální válka, někdy se dokonce používá pojem apokalypsa.¹⁰⁶ Je to už několikátý pokus o vojenské zničení Hamásu. Teprve budoucnost ukáže, do jaké míry je tento cíl dosažitelný.

Autor: ***Prof. PhDr. Jan Eichler, CSc.,** narozen 1952. Je absolventem Vojenské politické akademie v Bratislavě (1974). V minulosti byl zástupcem vedoucího odboru na Institutu pro strategická studia Ministerstva obrany (1991–1993), působil v Generálním štábu Československé armády (1990–1991) a na Ministerstvu obrany ČSSR (1982–1990). V roce 1985 obhájil disertační práci (CSc.), v roce 2004 obhájil habilitační práci (Doc.), v roce 2014 úspěšně ukončil jmenovací řízení, aby až v roce 2021 byl oficiálně jmenován profesorem v oboru mezinárodní politické vztahy (Prof.). Byl řešitelem několika grantů MZV ČR, MO ČR, IGA VŠE, GAČR a TAČR. Působí jako seniorní výzkumný pracovník Centra evropské politiky Ústavu mezinárodních vztahů v Praze. Kromě toho vyučuje na Fakultě mezinárodních vztahů Vysoké školy ekonomické v Praze. Předmětem jeho odborného zájmu jsou transatlantické vztahy, strategická kultura, války v dnešním světě, terorismus a bezpečnostní politika Francie. Je členem oborové rady doktorského studia FSV UK, MUP Praha a FBMI ČVUT na Kladně. Je autorem tří monografií v anglickém jazyce, šesti monografií v českém jazyce a řady odborných článků v domácích i zahraničních časopisech (Francie, USA, Velká Británie, SRN).*

Jak citovat: EICHLER, Jan. Palestina v bludném kruhu nenávisti, válek a terorismu (1948–2023). *Vojenské rozhledy*. 2024, 33 (2), 036-055. ISSN 1210-3292 (print), 2336-2995 (on-line). Available at: www.vojenskerozhledy.cz.

¹⁰⁵ UN leaders say Gaza war must 'stop now' as reported ... <https://www.reuters.com> › world, 6. 11. 2023.

¹⁰⁶ Gaza fighting continues amid 'apocalyptic' conditions. UN News <https://news.un.org> › 2023/12, 7. 12. 2023